

"חרמות" אבותינו בנושא החינוך בארץ ישראל-

מאברהם בן גבריאלי משקלוב ועד צאצאי בנימין שטמפר
האם הבנים מקיימים תמיד את "חרמות" האבות והתחייבותם גם
לגבי זרעם?

"זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור, שאל אביך ויגדך, זקניך ויאמרו לך"

כתב : מיכה כרמון - פברואר 2014

במסגרת כינוס תולדות השורשים של בני משפחתנו, עסקתי לאחרונה בספר "מעשה אבות" של דוד בן עקיבא יוסף שלזינגר משנת : אסת"ר לפ"ק שהיא השנה 1901.

אביו של המחבר היה – עקיבא יוסף שלזינגר - עי"ש יוצא הונגריה, דמות מופלאה ורבת מעש ועניין.

ויש אף השואלים : "האם היה עקיבא 'הציוני הראשון'?"

עקיבא יוסף שלזינגר

מתוך ויקיפדיה-**הרב עקיבה יוסף שלזינגר** (או עקיבא יהוסף שלזינגר) (ה' בכסלו תקצ"ז, 1837, פרסבורג, הונגריה – א' באייר תרפ"ב, 1922, ירושלים) היה רב הונגרי שעלה לירושלים. לחם ברפורמה ובהשכלה, דגל בהתיישבות בארץ ישראל, בחקלאות, תמך בהקמת בתי חרושת וגדודי שמירה, והיה מהראשונים שפעלו באופן מעשי לרכישת אדמות ולפיתוח החקלאות בארץ.

ראה ב'ויקיפדיה' וגם על קשריו למשפחתנו : ראב ושטמפר.

בשער הספר משנת 1901 כתב המחבר :

**' כל הכתוב בספר הזה הוא על פי דעת התורה וחכמיה הט
אמרו. והט אמרו דיןא דמלכותא דיןא יר"ה '**

להבנתי נרשם – 'דינא דמלכותא דיןא' ו בשל הפחד מפניהם של השלטון והשליט
העות'מני בירושלים וארץ ישראל .

וחבל שרבים מהרבנים בימינו לא אומרים זאת.

"מעשה אבות" פותח בפסק בית דין של יותר מע"א מרבני הונגריה - בית דין גדול של שבעים
ואחד דיינים שהיווה ערכאה עליונה לפסיקת הלכה בעם היהודי . הפסק הוא משנת 1866 , כוון
בראש ובראשונה כנגד "הריפורמה" ועוסק גם בנושא החינוך :

"אסור ללמוד או למסור בנו לשט

לומד חוץ תורה או אומנות שהוא מלאכה ולא חכמה" .

המדור השני של הספר, עוסק בבתי ספר חדשים (שוהלן , שקאלעס) אשר

הוקמו בארץ ישראל תחת הכותרת " ציון במר תבכה וירושלים תתן קולה " . השנה היא :
1856.

המדובר בחרם נגד בית הספר "למל" שהוקם ב – 1856 . המבנה הראשון בו שכן היה בסמוך
לרחוב השלשלת בעיר העתיקה. בכתב החרם משנת תרט"ז - 1856 לא הוזכר שם בית הספר .
כנראה מפחד הקונסול האוסטרי , כי רבים מהחותמים היו נתיני אוסטרו – הונגריה , האיסור
היה על עצם הלימוד במוסד ללא שנכנסו כלל לפרטי המקצועות .

(מתוך ויקיפדיה) -פרשת בית-הספר למל הייתה ציון דרך במהלך חדירת ההשפעות האירופאיות
המודרניות אל החברה היהודית בירושלים..

הניסיון נתקל בהתנגדות נמרצת מצד ראשי הפרושים, שראו בו ממשיך לפעולות "ההשכלה
מטעם", הם התנגדו בעקביות לכל ניסיון להכניס שמץ חינוך בנוסח אירופאי לירושלים.
האשכנזים חששו מרוח ההפקרות שבית הספר החדש יביא בעקבות לימודי החול הנלמדים בו.
רוב האשכנזים בירושלים היו כבר עדים להשפעת ההשכלה הכללית באירופה שממנה הגיעו. הם
ראו בירושלים עיר מקלט מההשכלה האירופית ודרשו שלא תיכנס מבעד שערי ירושלים
הקדושה. על כן, עם הגיעו של המנהל פרנקל לירושלים נתקל בחרם מרבנים על בית הספר.
בעקבות זאת, חתם פרנקל על הסכם עם ראשי העדה הספרדית על פיו כל תוכנית לימודים בבית
הספר תאושר על ידם.

שער הכניסה לביה"ס למל ברחוב ישעיהו בעיר החדשה

הפסק עליו חתומים אנשי הכוללים קובע:

"כא כאללות האשכנזים , אשר פה אתנו ואשר יבואו אחרינו , לא
יתדבקו ולא יתקרבו לבית התלמוד הזה... וכא מי שיצבור על
הגלירה... הוא פורץ עדר... לא יאבה ה' סלוח לו ורצה בו כא
האלה ויבדל מקהל עדת האשכנזים וחלק לא יהיה לו כאללות
האשכנזים..".

המשמעות החמורה בת אותם הימים , שהמקולל גם לא יקבל מכספי 'החלוקה' – כלומר
יישאר ללא מקורות לפרנסתו – לקיומו.

מבין החותמים בירושלים גם : 'נאם אברהם בן ר"ג' , המדובר באברהם בנו של גבריאל
שטוקלישקובר עליו כתבנו באתר : 'הכרמונים כותבים' – בני משפחות גבריאלוביץ –
ירוזלימסקי – לוי , אני דור שישי מאברהם.

חרם נוסף הוא משנת משנת תרל"ג-1873. 'האיסור הוא אף על הקמת בתי ספר לשם לימוד
מקצוע. הרבנים מדגישים כי אין הם יוצאים נגד לימוד אומנות המחיה את בעליה אך אומנות זו יש
ללמוד בהשגחת האב או האפוטרופוס:

"ולאט אט יאמרו המייסדים (של בתי הספר) אשר רק לשם
שמים , ולשם חילוק האמונה... לא יאבו ולא ישמחו להם , וידוע
לכל כי לא נאסר לימוד אומנות המחיה את
העליה... ולאדוהו... בהשגחת אביו או אפוטרופסו אבל לייסד על זה

בית לימוד אומנות... (בית ספר מקצועי) על זה רובץ האיטור הנורא הנצח מכבר..

בין החותמים: " קבלנו עלינו ועל זרענו ככל האמור לעיל " בני
משפחתנו : שלמה ראב מאונגארין שעלה לארץ ישראל בשנת 1863 (אביהם של אלעזר ראב
ממסדי פתח – תקוה ושל אחותו חנה שטמפפר) –אני דור שישי ממנו ; יהושע בלא"א (בן
לאדוני אבי) מוה"ר בנימין נ"י שטאמפפר שאני דור חמישי מבנימין ,וגם יוסף שמואל
הערשלער בן המשפחה .

גם אנחנו הה"מ קבלנו עלינו ועל זרענו ככל האמור לעיל וע"ר אמרו"צ חתמנו ישמינו יום ושנה הנ"ל	
נאם הסגל משה בר"י ז"ל קטלער מגלייזין	נאם יחיאל מיכל כהר' מו"ר יחיאל מיכל ז"ל
" יהודא ליב כה"ל מסינסק	" גדלי' בלא"א מוה"ר אברהם מוואלאזין
" ברוך בור מבל"ד	" ארי' ליב כהר' אלימלך דוב ז"ל מקרלין
" יהודא ליב כהמטח מוה"ר אברהם האמנדל	" מנחם מענדל הכהן
מווינא	" אהרן זבולון
" מרדכי יונה כ"ר משה דוד	" אברהם כהר"ן ז"ל
" יהודא ליב כהר' מאיר ז"ל	" זבי בן מאיר
" יצחק דוד כהרס מקאמפלינג	" אלכסנדר זסקינד כ"ר אליעזר כה"ל
" זבי יוסף כ"ר ברוך נתן	" אברהם כהר"א
" ישראל ליב כהמ"ר באמ"ר באמ"ר בן י"ן	" זבי זאב בלא"א מוה"ר יהודא ליב
" יצחק כהר"ב ז"ל	" אהרן כ"ר בלמה ז"ל
" זלמן בור	" חיים סלאט
" דוד כ"ר אי"י	" יעקב משה בן יוסף
" משה דוב בן מרדכי ז"ל	" באול כ"ר יוסף ז"ל
" זבי מענדליך	" יחובע משה בלא"א מוה"ר יעקב ז"ל
" אברהם וויינבערגער	" חיים אהרן
" מרדכי כ"ר יעקב ז"ל	" יעקב מרדכי
" עובדי' מוסקוס מאטינאו	" יחובע העביל יואל בלא"א מוה"ר אלי' בלמה זלמן כ"י
" אהרן ליב ניימאן	" בלמה ראב מאונגארין
" יחובע כ"ר זבי ז"ל מוילנא	" משה נתמן כהנא
" ישראל דוד כ"ר זבי	" זבולון כהמ"ר יצחק ז"ל
" מרדכי רא"ד	" עזריאל בן יוסף
" יצחק אהרן גרינבארג	" תיכאל כ"ר יהודא
" זבי ארי' כהמ"ר חיים שכנא סת"מ	" יעקב כ"ר יצחק הלוי
" אבאלא בא"ן מאכאוב	" יעקב ווערטשטיימער
" חיים כ"ר מרדכי מסינסק	" יעקב אלימלך כ"ר יצחק אייזיק מאלאשטוקע
" זבי הירש כ"ר ברוך	" משה מענדל מווארקע
" נתן חיים ווייס	" פנחס סג"ל מפ"ב
" מענדל כהר"ל מענדילאזין	" משה נחום כהר"מ
" משה מנחם מענדל קליין	" אברהם משה כהר"ג ז"ל
" יוסף במאל הערשער	

התחייבות של שלמה ראב מאונגארין ושל יוסף שמואל הרשלר המקבילים את החרם עליהם
ועל זרעם.

בשנת 'ובריתד' ינצורו = 1878 מוכרז חרם נוסף 'מקבליס עלינו אכע"ו
מחדש בלג'ירות נח"ע = נ'ד'ו' , חרם , מתא – מ'יתה , בחרם
נאור...

בראש החותמים עומד בן משפחתנו : משה יהודה לייב הגאון מו"ה בנימין... התאריך סמוך לשנת
עלייתו לא"י (1877) של הרב משה יהודה לייב – הוא 'הרב דיסקין' שהקים גם את בית
היתומים דיסקין

הרב דיסקין

הרב דיסקין היה בן משפחתו של גבריאל משטאקלישקובר. גבריאל היה אב משפחתי מצד אימי
כמו כן חתומים : יששכר בער סג"ל – שאני דור רביעי ממנו וכן: בנימין שטמפער – מבנימין אני
דור חמישי.
הנידוי והחרמות שבספר הם של הרבנים והדיינים מכל בתי הדין והקהלים מארבע ארצות שבארץ
ישראל והן : ירושלים , חברון , טבריה וצפת ולא רק האשכנזים.

האמנם 'תמיד'. מעשה אבותינו הינו סימן לבנים

יהושע שטמפר (ממיסדי פתח תקוה אחיו של סבא רבא – אברהם) סיפר לזאב יעבץ שהיה
סופר , היסטוריון , מחנך, ממחדשי העברית וממקימי "המזרחי" , על לימודיו בנעוריו בארץ
הגר – הונגריה בטרם עלייתו הדרמטית לארץ ישראל בשנת 1869 וכך באגרתו : '...ואך בלשון
וספרות האונגארית הגיתי יומם ולילה למען אוכל לשרת את עמי וארצי אונגארן...' יהושע
שטמפר הבין על כן מנסיונו האישי עד כמה ממכרת היא ההשכלה.

רבים מבני המשפחה לא הסכימו עם חרמות אלה, כך לדוגמא אחיו הצעיר של יהושע –אברהם
שהיה אביו של סבי, לא השלים עם העובדה שבנותיו -שהתגוררו 'בבתי אונגריין' בליבה של
'מאה שערים' בירושלים - לא תרכושנה השכלה כללית ונכדתו –שושנה צוריאל מספרת

שאברהם שכר שני מורים שהגיעו בערבים ובהסתר לבית המשפחה . הבנות למדו כך: עברית , חשבון ואנגלית .

לימים , למדה הבת הצעירה , יהודית אצילי ב'אווילינה דה רוטשילד' בירושלים ושלטה בשפות אנגלית , גרמנית , צרפתית וערבית .

בין יוצאי חלציהם של אבותינו אשר היו - האבות חתומים וקיבלו עליהם גם בנח"ש – בנידוי , חרם ושמטא את האיסורים והחרמות על הלימודים בבתי הספר -גם שני

חתני 'פרס ישראל' הפרופ' יהושפט הרכבי ויהושע בן אריה ופרופ' נוספים מובילים בתחומם : אפרים שטרן , אליאב שוחטמן ועוד רבים רבים מאד האחרים יצרנים ומלומדים עשירי ידע תאבי דעת בתחומי המחקר , היצירה והעשייה , שקדנים וחרוצים עמלי כפים .

אך יש גם בוודאי נוספים מבני -משפחותינו שאינם סוטים-ואף דבקים- ברוח החרמות. ..

זוהי דרכה של ההיסטוריה